

KAYSERİ EKONOMİSİNİN ÜRETİM YAPISI: DEĞİŞME, GELİŞME VE İLERİYE YÖNELİK TAHMİNLER

Tuncay ÇELİK^a

Öz

Kayseri uzun yıllardır önemli bir ticaret şehri olarak bilinmektedir. Şehrin Cumhuriyet sonrası gelişimine bakıldığında, aslında önemli bir üretim merkezi olarak seçildiği göze çarpmaktadır. Kayseri, Cumhuriyet sonrası kurulan uçak ve dokuma fabrikalarının zamanla kapatılması ya da özelleştirilmesiyle üretim yapısı mobilya ve metal ürünleri şeklinde bir değişim göstermiştir. Zamanla birlikte gelişen ve değişen ekonomik yapıya daha hızlı uyum sağlayan bazı firmalar, kendisini KOBİ olmaktan kurtararak ülkemizde 500 büyük sanayi işletmesi listesine girmeyi başarmışlardır. Kayseri’de yaratılan katma değere bakıldığında mobilya ve metal ürünler sektörünün itici güç olduğu ve dış ticarete önemli bir payının olduğu görülmektedir. Özellikle Kayseri Organize Sanayi bölgesinde üretim yapan firmaların mobilya üzerine kümelendikleri hemen göze çarpmaktadır. Bunun yanında makine, el aletleri, çelik ve ahşap kapı üretimi gibi alanlarda da Kayseri ekonomisinin söz sahibi olduğu görülmektedir. Tüm bu olumlu gelişmelere rağmen Kayseri ekonomisinin Türkiye ekonomisi içindeki payının yeterli düzeyde olduğunu söylemek güçtür. İşte bu çalışmada Kayseri ekonomisinin üretim yapısı, bu yapıdaki değişme ve gelişmeler, sektörde karşılaşılan güçlükler, avantaj ve dezavantajlar elde edilmiş olan veriler ışığında ortaya konulmaya çalışılacaktır. Ortaya çıkan sonucun, özellikle Kayserili müteşebbislerin ileriye yönelik bakışlarına ufak da olsa bir katkısının olacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Kayseri, Ekonomik yapı, Mobilya sektörü, Dış ticaret.

^a Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, tcelik@erciyes.edu.tr

THE STRUCTURE OF MANUFACTURING IN KAYSERİ ECONOMY: CHANGES, DEVELOPMENTS AND FUTURE PREDICTIONS

Abstract

Following the privatization or closing down of airplane and textile factories, established in the early years of the Turkish Republic, the structure of production in Kayseri has changed in favour of concentration in furniture and metal products. Having adopted more quickly to changing and developing economic structure, some of the firms have been able to leap to the list of Turkey's 500 largest companies and their SME positions. Furniture and metal products industries have a driving force and comprised a significant share in foreign trade in terms of the value added created in Kayseri. Firms located in Kayseri Organized Industrial Zone are particularly clustered in furniture manufacturing. Kayseri economy has also much to offer in manufacturing are as like machinery, hand tools, steel & wooden doors. Despite all these positive developments it is hard to Express that Kayseri has an adequate share in Turkish Economy. Motivated by this fact, this paper is intended to analyze the manufacturing structure of Kayseri Economy, the changes and developments in this structure, as well as advantages and disadvantages of it. The findings are expected to make at least a small contribution particularly to the visions of entrepreneurs in Kayseri.

Keywords: Kayseri, Economic structure, Furniture sector, Foreign trade.

Giriş

Coğrafi olarak Türkiye'nin merkezinde bulunduğunu söyleyebileceğimiz Kayseri'de modern anlamda üretim, Cumhuriyetin ilanından hemen sonra Türk Tayyare Cemiyetinin teklifi ile kurulan "Kayseri Tayyare Fabrikası", Bünyan dokuma ve bez fabrikası ve Rus sermayesi ile kurulan Kayseri Sümerbank Bez fabrikası ile başlamıştır. Uçak fabrikasında 1931 yılına kadar yaklaşık 200 adet uçak üretilmiş ve Kayseri Türk havacılık sektöründe üretim üssü olarak belirlenmiştir. Dönem boyunca ortaya çıkan birtakım ekonomik ve siyasi sebeplerle 1950 yılında uçak fabrikasının kapatılmasının ardından Kayseri'de uçak üretimi, askeri araçların tamir ve bakımın yapıldığı bir şekle dönüşüm göstermiştir. Kayseri ve Bünyan Sümerbank Fabrikaları, Sümerbank'ın diğer fabrikaları gibi 1990'lı yılların ortalarında özelleştirilene kadar şehrin tekstil üretimi ile de anılmasına katkı sağlamıştır.

Kayseri'de özel sektör öncülüğündeki üretim aşaması ise, bugün KOBİ olarak adlandırdığımız küçük aile işletmelerinin özellikle 1950'li yıllardan sonra

üretim başlangıçlarıyla gelişme göstermiştir. Kayseri geçmişten gelen birikim ve tecrübesiyle 2000'li yıllarda mobilya, tekstil ve metal ürünler üretiminde ülke çapında ilk 500 içinde yer alan firmalara sahip olmuştur. Bugün Kayseri 1. Organize Sanayi Bölgesinde yer alan yaklaşık 1200 firmanın yarısını sözkonusu alanda faaliyet gösteren firmalar oluşturmaktadır.

Kayseri Cumhuriyet sonrası; ileri teknoloji, Ar+Ge ve kalifiye işgücü gerektirdiği gibi yüksek katma değer yaratarak yayılma etkisiyle birçok farklı sektörü olumlu etkileyebilecek, uluslararası pazarlarda yüksek talep görebilecek bir ürün olan uçak üretimi avantajından mahrum kalmış, günümüzde teknolojik gelişme ve istihdama daha sınırlı katkısı olabilecek, yurtdışı pazarlarda rekabete daha açık ve katma değeri daha düşük olan bir üretim yapısı göstermeye başlamıştır. Bu üretim yapısına bağlı olarak oluşan dış ticaret gelirlerinin de son derece sınırlı olması, üretimde katma değer yaratılmadığının da açık bir göstergesidir.

Bu çalışmada Kayseri'de üretimin yapısı tek bir başlık altında genel olarak ele alınmıştır. Bu başlık altında Kayseri'de ekonominin üretim yapısının ne gibi gelişme ve değişimlere uğradığı anlatılmış, ekonomide öne çıkan sektörler analiz edilmiş, daha sonra öncü bazı sektörlerde karşılaşılan bir takım ekonomik sorunlardan bahsedilmiş ve üretimin genel sorunları ve avantajlarına değinilmiştir. Genel bir değerlendirmenin yapıldığı sonuç bölümüyle çalışmamız tamamlanmıştır.

A. Kayseri'de Üretim Ekonomik Yapısı

Önemli bir üretim üssü olma şansını uçak fabrikasının kapatılmasıyla kaybetmiş olan Kayseri'de özel sektörde üretim, özellikle II. Dünya savaşının bitip sanayileşmenin yeniden ivme kazandığı 1950'li yıllarda bugün KOBİ olarak adlandırılan küçük aile işletmelerinin genellikle el işçiliğine dayanan somya (kanepe), soba ve ekipmanları, basit mobilya ve el aletleri vb. üretimi ile gelişmeye başlamıştır. Yine 1950 ve 1960'lı yıllarda özellikle çoğu kamu sermayesi ile Kayseri'de faaliyete başlayan kuruluşlar şehrin sanayi üretiminde Türkiye'de söz sahibi olmasına neden olmuştur. Kayseri, 1970'li yıllarda gıda, tekstil ve metal ürünler üretiminde özel sektör firmalarının yatırımlarıyla dikkat çekmiştir. Bu dönemde kurulan işletmelerin başında, metal eşya-makine dalında Hema Traktör

Fabrikası, TAKSAN Takım Tezgahları Fabrikası, ÇİNKUR Çinko-Kurşun Fabrikası, HES Kablo Fabrikası, Erciyes Boru Fabrikası, Bünyan Döküm Makine Alet Fabrikası, Asya Madeni Eşya ve Emaye Fabrikası gibi fabrikalar yer almaktadır. Dokuma alanında Birlik Mensucat, Karsu Tekstil, Atlas Halı Fabrikası, Saray Halı Fabrikası, Lüks Kadife gibi işletmeler, gıda dalında ise Meysu, Kemsan, Garipsu meyve suyu fabrikaları, Kayseri Yem Fabrikası, un fabrikaları ve pastırma-sucuk üretimi yapan küçük işletmeler sıralanmıştır¹.

Görüldüğü gibi 1980 öncesi dönemde Kayseri önemli bir sanayi üretim şehri olmakla birlikte ülke çapında sanayi şehri olmaktan çok, alım-satım işlemlerine dayanan bir ticaret şehri olarak bilinmiştir. Oysaki Kayseri, Cumhuriyetin ilanından sonra alınan kararlara bağlı olarak sanayileşmede öncü seçilmiş ve çok önemli olan uçak fabrikası, Sümerbank Kayseri merkez ve Bünyan fabrikalarının kurulduğu bir ilimizdir. Kayseri’de bulunan bu fabrikalarda üretilen malların, küçük esnaf tarafından il içinde satılması ve il dışına pazarlanması konusundaki girişimlerin Kayseri’nin ticaret şehri olarak anılmasında rolü büyüktür.

Türkiye’de dışa açılma sürecinin başladığı 1980’li yılların başından itibaren Kayseri ekonomisinde de önemli değişimler meydana gelmiştir. Bu dönemde “24 Ocak Kararları”, ülkemizde üretim yapısının bundan böyle ihracata yönelik ve daha rekabetçi bir yapıya dönüşmesi konusunda önemli kararları içeriyordu. Türk ekonomisinin dışa açılması, ülkemizdeki fabrikaların da uluslararası rekabete açılmaları anlamına geliyordu. Ayrıca devletin serbest piyasa ekonomisinin daha sağlıklı işlemesi için toplam üretim içindeki ağırlığının da azaltılması gereği, ülkemizde Cumhuriyet sonrası kurulmuş olan birtakım fabrikaların 1987 yılından sonra hızla özelleştirilmesi sürecini de başlatmıştır. Özelleştirme kelime anlamı itibariyle kamunun elindeki firmaların iyi yönetime bağlı olarak üretim etkinlikleri ve rekabet güçlerinin arttırılabilmesi amacıyla, özel sektöre devri anlamına gelmekteydi. Özellikle Kayseri için belirtmek gerekirse eğer şehrin tekstil ürünleri üretiminde söz sahibi olmasını ve bu konuda üretim bilgisi elde

¹ Dünya ekonomisinde derin izler bırakan 1973 I. Petrol Şoku, arkasından 1974 Kıbrıs Barış Harekatı, onun arkasından 1978 II. Petrol Şoku, 1980 askeri darbesiyle biten sağ-sol çatışması ve 1970-80 dönemi boyunca yaşanan siyasi istikrarsızlığa rağmen Kayseri, bu dönemde yapılan özel sektör yatırımları ile dikkat çekmiştir.

etmesini sağlamış olan Sümerbank fabrikalarının özelleştirilmesi, bu fabrikaların özel sektör elinde üretime devam etmesinden çok satın alınıp kapatılmasıyla sonuçlanmıştır. Ayrıca benzer durum Taksan makine fabrikası ve Çinkur çinko fabrikası için de kısmen geçerlidir. Çinkur ve Taksan fabrikaları bugün her ne kadar üretime devam etse de eski günlerinin oldukça gerisindedir. Ortaya çıkan bu durum, Kayseri için ciddi bir üretim ve istihdam kaybı anlamına gelmektedir.

1979 yılında yapılan “Yıllık İmalat Sanayi Anketi” sonuçlarına göre; ildeki işyerlerinin sektörel dağılımı dikkate alındığında % 41 ile metal eşya-makine imalat sanayinin birinci, yüzde 20,6 ile dokuma sanayinin ikinci ve yüzde 18,6 ile gıda sanayinin üçüncü sırayı aldığı görülmektedir (Kayserikent, 2016). 1980 sonrası dışa açılma süreciyle birlikte ortaya çıkan yeni ekonomik yapı, ihracata yönelik üretim yapan firmaların teşvik edilmesini de beraberinde getirmiştir. Birinci Organize Sanayi Bölgesinin 1989 yılında faaliyete geçerek şehrin ikinci derece teşvik bölgesi ilan edilmesi, bu dönemden sonra Kayseri’de yavaşlamış olan sanayi yatırımlarının yeniden hızla artmasına neden olmuştur. Kayseri şu an Merkez, İncesu ve Mimarsinan olmak üzere 3 organize sanayi ve 11 küçük sanayi sitesinde üretim yapılan bir şehirdir. Kayseri 1. Organize Sanayi Bölgesinin açılmasının ardından özellikle mobilya üretimi ve metal ürünler üretiminde ortaya çıkan kümelenmeyle birlikte bu ürünlerin üretiminde de kayda değer bir artış meydana gelmiştir. Aşağıda verilen tabloda 1. Organize Sanayi Bölgesinin 10. yılında şirketlerin sektörel dağılımı görülmektedir.

Tablo 1. Kayseri 1. OSB’de Firma Sayıları (Temel sektörlere göre)

Sektör	Firma Sayısı	Piyasa Payı (%)
Dokuma-Mobilya	39	13
Metal Eşya	97	33
Gıda	16	5
Kimya	7	2
Ambalaj	11	4
Plastik	9	3
Tarım makineleri	11	4
Diğer	105	35
Toplam:	295	

Kaynak: İmren, S. (1999), Kayseri Sanayi Odası Dergisi, 37, 26-27

Tablo 1’de görüldüğü gibi, 1979 “Yıllık İmalat Sanayi Anketi” sonuçlarından yaklaşık 20 yıl sonra Kayseri ekonomisi içindeki payları dikkate alındığında benzer şekilde ilk sırayı metal eşya, ikinci sırayı dokuma ve mobilya, üçüncü sırayı da gıda sektörü almıştır. Tablo 1’e organize sanayi bölgesinde üretim yapmayan fakat diğer sanayi sitelerinde üretim yapan firmaların da eklenmesinin bu sıralamayı değiştirmedeği varsayılmıştır. Bununla birlikte 2000’li yılların başında Kayseri için dikkat çeken bir gelişme ise, ilin mobilya üretiminde Türkiye genelinde söz sahibi olmasıdır. 1990’ların ortalarında başlayan büyük çaplı mobilya üretimine yönelik yatırımlar, Kayseri’de mobilya üretiminin hızla artmasına, hatta 2008 yılında en büyük 500 firma içinde Kayseri’de üretim yapan mobilya firmalarının yer almasına neden olmuştur. Ülkemizde mobilya üretiminin genellikle ağaç ürünleri üretiminin gerçekleştiği illerde yoğunlaşmış olduğu 1990’lardan sonra, mobilya üretiminin İç Anadolu bölgesine kaydığı görülmüştür. Bir zamanlar mobilya üretiminde söz sahibi olan İstanbul, Kocaeli, Ankara, G.Antep ve İzmir gibi illerin 2000’lerde sıralaması değişmiş ve yeni sıralama Kayseri, İstanbul, Kocaeli, Ankara, Tekirdağ şeklinde oluşmuştur (Doğruel ve Doğruel, 2012:243).

Yukarıda verilen tabloda Kayseri ekonomisi üretim yapısı hakkında fikir sahibi olabilmek için 1. Organize Sanayi Bölgesi ve Mimarsinan Organize Sanayi Bölgesindeki (MSOSB) firma sayıları ve sektörel dağılımları 2015 yılı için verilmiştir.

Tablo 2. Kayseri 1. OSB ve MSOSB’de Firma Sayıları (Temel sektörler göre)

Sektör	Firma Sayısı	Sektördeki pay (%)	MSOSB
Ambalaj ve plastik	76	0,07	11
Aydınlatma	1	0,00	
Boya-kimya-temizlik ürün.	23	0,02	1
Elektrik-elektronik	40	0,03	9
Ev eşyaları/elektrikli ev eş.	32	0,03	
Gıda	50	0,04	40
İnşaat-yapı mlz	136	0,12	26
Kağıt-baskı-reklam	36	0,03	

Makine ve ekipmanları	56	0,05	2
Metal ürünler	297	0,25	12
Mobilya	268	0,23	23
Otomotiv yan sanayi	23	0,02	
Tekstil	128	0,11	2
Toplam:	1166		

Kaynak: OSB Bölge Müd., Kayseri

Tablo 2’de görüldüğü gibi Kayseri’de Mobilya üretimi son dönemde önemli bir ivme kazanmış ve sektördeki payı metal ürünleri üretiminin %25 payının ardından %23 olarak gerçekleşmiştir. 1979 yılı işyeri sayımı sonuçlarıyla bugünkü durum karşılaştırıldığında, Kayseri’de dokuma, tekstil ve gıda sektörlerinin gerilediği, metal ürünleri üretimi sektörünün birinciliği korumakla birlikte toplam il üretimi içindeki payının %40’lardan %25’lere gerilediği, bununla birlikte mobilya üretiminin ise gelişerek %25’lere dayandığı görülmektedir. Geçmişten gelen üretim deneyimi ile Kayseri’de metal ürünler, makine ve elektrikli aletler üretimi ekonomi içinde önemini korurken, son 20 yılda mobilya üretimi ve bu alanda üretim yapan bazı Kayseri firmaları isimleriyle de ön plana çıkmışlardır. İstanbul Sanayi Odası verilerine göre 2000’li yıllarda Kayseri’den toplam 8 ya da 9 metal ürünler, tekstil ve gıda firması en büyük ilk 500 firma arasında yer alırken, bu sayı günümüzde 15 yükselmiş ve aralarına mobilya firmaları da dahil olmuştur. Kayseri ekonomisini dış ticarete sürükleyen iki sektör, metal ürünleri, makine ve elektrikli aletler üretimi ile mobilya üretimidir. Son yıllarda Kayseri, özellikle makine ve elektrikli aletler üretiminde yapılan Ar+Ge ile, alınan patent sayılarında artış sağlamış ve Türkiye’de bu konuda 10. il olarak sıralamada yerini almıştır (Köseoğlu ve diğ., 2014:293). Aşağıda verilen tabloda Kayseri’nin 2000’li yıllar sonrası dış ticaret performansı ve mobilya dış ticaretinin gelişimi gösterilmiştir. Her ne kadar mobilya üretim ve dış ticareti Kayseri’de önemli bir gelişme göstermişse de, metal ürünleri, makine ve elektrikli aletler üretimi Kayseri’de toplam üretim ve ihracatın yaklaşık %50’sini oluşturmaktadır.

Tablo 3. Kayseri’de Dış Ticaret ve Mobilya Sektörü Dış Ticareti

Yıllar	Toplam İhracat (\$)	Türkiye Payı (%)	Toplam İthalat (\$)	Dış Denge (\$)	Mobilya İhracatı (\$)	Pay (%)
2003	465.104	0.88	494.161	-29.057	124.820	0,27
2004	639.617	0.92	818.622	-179.005	167.538	0,26
2005	702.969	0.89	913.418	-210.449	168.478	0,24
2006	751.660	0.80	1.095.115	-343.455	171.594	0,23
2007	977.544	0.84	1.291.328	-313.784	221.645	0,23
2008	1.112.165	0.78	1.387.500	-275.335	270.448	0,24
2009	964.320	0.87	1.001.632	-37.312	249.732	0,26
2010	1.164.317	0.96	1.449.619	-285.302	260.895	0,22
2011	1.469.400	1.00	1.724.365	-254.965	314.194	0,21
2012	1.582.410	0.97	1.589.200	-6.790	322.876	0,20
2013	1.765.892	1.00	1.695.272	70.620	335.729	0,21
2014	1.884.807	1.00	1.715.116	169.691	347.229	0,19
2015	1.595.892	1.00	1.470.271	125.621	328.565	0,20

Kaynak: TÜİK Dış ticaret bölge istatistikleri

Kayseri 2013 rakamlarına göre ihracatta 12., ithalatta da 11. sırada yer almaktadır. Kişi başına yaratılan katma değer de ise Kayseri 6.675 \$ ile 16. sırada yer almaktadır (TÜİK, 2013)². Tablodan da görüldüğü gibi yaklaşık son 15 yılda Kayseri ekonomisinin Türkiye toplam ihracatındaki payı %1 seviyesinin üstüne çıkmamıştır. Tabloda sıralanan son 3 yıl hariç diğer yıllarda da Kayseri, dış ticaretinde sürekli açık vermiştir. Türkiye’de üretimin temel sorunlarından biri olan ihraç ürün üretiminde ithal girdiye bağımlılık, Kayseri’deki üretim yapısı için de geçerli gibi görünmektedir. Kayseri’nin en çok dış ticaret yaptığı ülkeler ise Irak, Almanya, ABD, Çin, İtalya, Rusya ve Kazakistan’dır. Bu ülkelere ihracatta özellikle makine ve elektrikli aletler, mobilya ve tekstil ürünleri başı çekmektedir (ORAN, 2012). Bununla birlikte 2003 yılında Kayseri’de yaklaşık 450 olan ihracatçı firma sayısının 2012’de %100 artışla 900’e ulaşmış olmasına rağmen bu

² Kişi başına düşen katma değer Türkiye ortalaması 9.225 \$, en zengin bölge olan TR 10 ortalaması ise 15.000 \$’dır.

durumun ihracat rakamlarına yansımamış olması, dış ticarete katma değeri yüksek olmayan ürünlerin yer aldığı manasında da yorumlanabilir. Ayrıca sadece Kayseri'yi değil, ülkemiz ekonomisini de olumsuz etkileyen Çin faktörü, özellikle fiyat konusunda dış pazarlarda rekabet gücümüzü olumsuz etkilemektedir.

2003 yılından sonra Çin ile olan dış ticaretimizde ciddi bir değişme ortaya çıkmış ve Türkiye artan bir şekilde ticaret açığı vermeye başlamıştır. Bu açık, her yıl katlanarak artmış ve Türkiye 2010 yılında Çin'e yaklaşık 2 milyar Dolarlık mal ihracatı yapmış, karşılığında da Çin'den 17 milyar Dolarlık mal ithalatında bulunmuştur. Son dönemde Çin ile olan dış ticaret açığımız 20 milyar \$'ın üzerine çıkmıştır. Bunun önemli sebeplerinden biri Türkiye'de reel sektörün henüz Çin ile fiyat rekabeti yapacak potansiyele sahip olmamasıdır. Yukarıda bahsettiğimiz gelişmeler Türk ekonomisi açısından olumsuzdur. Çünkü, Çin'de artan üretim, Çin'in ürettiği malları ithal eden ülkelerde üretim azalışı ve dolayısıyla da işsizlik demektir. Aslında Türkiye Çin'den sadece mal ithal etmemekte, aynı zamanda işsizlik de ithal etmektedir. Çin ile ekonomik manada bu gelişmeler yaşanırken aynı dönemde yani 2003 yılı sonrasında Kuzey Afrika'da Arap baharı yaşayan ülkelerle aramızda olan dış ticarete son derece olumlu gelişmeler yaşanmıştır. Kuzey Afrika ülkeleriyle 2000 yılında karşılıklı dış ticaretimiz yaklaşık 650 milyon Dolar açık vermişken, bu açık 2003 yılında 50 milyon Dolar fazlaya dönüşmüş, 2010 yılında ise Türkiye lehine 9 milyar Dolar fazlaya ulaşmıştır (Çelik, 2015). Dış ticarete Çin'den kaynaklanan olumsuzluk, biraz da olsa kuzey Afrika ülkelerine yapılan dış ticaretle giderilebilecekken bu ülkelerde son dönemde ortaya çıkan manzara, bu gelişmenin önüne geçmiş gibi görünmektedir. Bu durumdan Kayseri'nin de etkilendiği ortadadır.

Kayseri'de mobilya sektörünü etkileyen diğer bir önemli faktör de, mobilya ihracatının reel döviz kuru hareketlerine çok duyarlı olmasıdır. Özellikle mobilya ihracatı yaptığımız Türk Dünyası ülkelerinde, mobilya reel döviz kuru ithalat esneklikleri değeri (bizim bu ülkelere ihracatımız) oldukça yüksektir. Bu durum, mobilya ihraç ettiğimiz bu ülkelerde yurtiçi fiyatlarda meydana gelen bir artışın, bizim mobilya ihracatımıza olumlu etki yaptığı, tersinin de geçerli olduğu anlamına gelmektedir. Türk Dünyası ülkelerine göre daha zengin olan Avrupa ülkelerin de ise mobilya dış ticareti reel döviz kuru esnekliği değeri daha düşüktür (Çelik ve Aksoy, 2014). Reel kur hareketlerinde Avrupa'ya mobilya dış ticaretimiz

daha az etkilenirken, Türk Dünyası ve daha düşük gelire sahip ülkeler daha fazla etkilenmektedirler. Avrupa, Türk mobilya ürünlerinde daha çok kalite, estetik ve kullanılabilirlik ararken, diğer ülkeler ise ucuz fiyatı tercih etmektedirler. Bu durum, cari açık problemi nedeniyle döviz kuru istikrarında sorun yaşayan ekonomimizden, mobilya sektörünün de etkileneceği anlamına gelmektedir.

Kayseri; metal ürünler, makine ve elektrikli aletler üretimi, mobilya üretimi ve tekstil üretiminde ülke içinde rekabetçi bir yapıya sahiptir. Kayseri'nin sektörler itibarıyla rekabet endeksinin hesaplandığı çalışmalarda, söz konusu bu üç sektörde rekabet düzeyinin yüksek diğer sektörlerde ise düşük olduğu ortaya çıkmıştır (Erkekoğlu ve diğ., 2014). Tüm iller içinde dış ticaret ve sanayi rekabet endeksinde 20.sırada yer alan Kayseri, Hatay, Muğla, Denizli, Konya, Manisa, Antep, Samsun ve Trabzon gibi illerin gerisinde kalmıştır (Şeker ve diğ., 2014). Kayseri'de üç sektörde rekabeti etkileyen faktörler genel olarak, inovasyon, kalifiye eleman ve iş eğitimleri, teknoloji düzeyi, yerel ve ulusal talep koşulları, ithal hammadde bağımlılığı, finansman ve bürokrasi sorunları ve kur riski olarak sıralanmaktadır (İlkay ve diğ., 2014). Bu açıdan bakıldığında Kayseri'de sanayi üretiminin ciddi sıkıntılarla karşı karşıya olduğu açıktır. Uluslararası piyasalarda artan rekabet, bu rekabetin gerisinde kalan firmaların durumunu gün geçtikçe zorlaştırmaktadır. Enerjide dışa bağımlılık, rekabetçi yapının sürdürülebilirliği önündeki önemli engellerden birini oluşturmaktadır. Ayrıca Kayseri'de bir çok firmanın aile şirketi olması ve yönetim anlayışında yaşanan sıkıntılar da önemli bir sorun olarak durmaktadır. 1990'lı yıllarda ikinci neslin yüksek eğitimlerini tamamlayarak aile şirketleri yönetiminde yer alması ile, bazı firmaların Türkiye genelinde ön plana çıktıkları bir gerçektir. Tüm bu güzel gelişmelere rağmen, şu anki üretim yapısıyla Kayseri'nin gelişmiş bir sanayi ekonomisi yapısı gösterdiğini söyleyemeyiz. Katma değeri yüksek olmayan ve teknolojik ürün üretimine dayanmayan bu yapının, ülkemize döviz kazandırıcı etkisinin yeterli olmadığı ortadadır. Şehrin ekonomisine destek olması için son 10 yılda sağlık sektörü ve özel hastanecilik teşvik edilmiş, çevre iller içinde Kayseri sağlık merkezi olarak belirlenmiştir. Türkiye'nin çevresinde meydana gelen gelişmeler, Kuzey Afrika Ülkelerindeki belirsizlik, Çin etkisi, ülkemizin cari açık probleminden kaynaklı kur riski, İran'ın Kayseri'deki üretim alanlarında üretim yapması, sanayi-üniversite işbirliğinin zayıf olması vb. gibi konular Kayseri sanayinin yakın gelecekteki önemli problemleri gibi görünmektedir. Yine yakın gelecekte şu an

siyasi belirsizlik yaşayan ülkelerde meydana gelebilecek iyileşmeler, İran pazarının açılması, petrol fiyatlarında istikrar ve düşük fiyatın sürmesi de Kayseri’de sanayi üretimini olumlu etkileyecek gelişmeler gibi görünmektedir.

Sonuç

Kayseri, ekonomik yapısı itibariyle Cumhuriyet sonrası yapılan yatırımlara bakıldığında makine ve teknolojik ürünler ile tekstil ürünleri üretim üssü olarak belirlenmiş gibi görünmektedir. Şehirde 1926 yılında açılan uçak fabrikası ve daha sonraki yıllarda açılan Sümerbank dokuma fabrikaları bu kaniya varmamıza neden olmaktadır. Geçmişte uygulanan politikalarla Kayseri, bir teknoloji ve tekstil üretim üssü olma şansından mahrum kalmıştır. Günümüzde silah sanayinde yapılan Ar+Ge faaliyetlerinin, insan hayatını kolaylaştıran diğer teknolojik ürünlerin üretiminde de önemli rol aldığı bilinmektedir. Kayseri’deki üretim yapısının yıllar itibariyle katma değeri ve talebi yüksek ürün üretiminden, katma değeri ve talebi düşük ürün üretimine dönüştüğü görülmektedir. Günümüzde özellikle makine ve teknolojik ürün üretiminde söz sahibi ülkelerin, silah sanayilerinin de son derece gelişmiş olduğu bir gerçektir. Kayseri ekonomisinde son 20 yılda mobilya sektörünün payı giderek artmış ve şehrin toplam ihracatının %20’sini gerçekleştirir duruma gelmiştir. Bununla birlikte metal, makine ve elektrikli aletler üretimi ile eski üretim gücü olmamakla birlikte tekstil de şehrin ekonomisinde önemli bir paya sahiptir. Bu sektörler, Dünya ya da yerli ekonomideki dalgalanmalara oldukça duyarlı ve bir üst paragrafta belirttiğimiz gibi önemli sorunlarla karşı karşıyadır. Üretim sürecinde yenilik, çeşitlilik ve maliyet avantajı sağlamak, hem Kayseri hem de ülke ekonomimizin rekabet gücünün artması için vazgeçilmez gibi görünmektedir. Elektrikli ev aletleri, tekstil ve mobilya ürünleri talep esnekliği yüksek olan, bu nedenle de ekonomik bir darboğazda tüketiciler tarafından ötelenen harcamalardır. Bu durum, Kayseri ekonomisinin önemli bir kısmını oluşturan mobilya, metal-makine ve elektrikli aletler ile tekstil sektörlerini dalgalanmalardan etkilenmelerinin kaçınılmaz olacağını göstermektedir. 2008 yılında yaşanan küresel krizin etkilerinin ülkemizde 2009 yılında görüldüğünü dikkate aldığımızda, Kayseri’de ihracatın bu yılda azalmış olması tesadüf değildir. Günümüzde artık ülkeler birbirinin rakibi değil, benzer ürün üreten iller birbirinin rakibidir. Son olarak bir ildeki üretim yapısının sadece bir ya da iki ana

mal üretimine bağlı olması da son derece sakıncalıdır. Sektör çeşitliliği, olası bir krizden etkilen sektörlerin aynı olmayacağı varsayımında şehirde sürdürülebilir üretim yapısı için de gerekli olacaktır. Kayseri'nin, üretimde katma değeri yüksek ve farklı alanlarda ürün çeşitlendirmesi yapmadığı sürece bu gibi sorunlarla karşı karşıya kalması kaçınılmaz gibi görünmektedir.

KAYNAKÇA

- Çelik, T. (2015), Arap Baharının Ekonomik Arka Planı: Arap Baharı Kendiliğinden Ortaya Çıkmış Sivil Bir Hareket Olabilir mi?, Prof. Dr. Abdulkadir Yuvalı Armağan Kitabı, Kardeşler Ofset, Kayseri, ss.1389-1400.
- Çelik T. ve S. Aksoy (2014), Kayseri'de Mobilya Endüstrisinin Sektörel Yapısı: Dünü, Bugünü ve Geleceğine Yönelik Tahminler, 3. Kayseri Ekonomisi Bildiriler Kitabı, Ed. Prof. Dr. Ekrem Erdem, Detay yayıncılık, ss.621-637.
- Doğruel A. S. ve F. Doğruel (2012), “Dışa Açılma Sürecinde Türkiye'de İmalat Sanayinin Bölgesel Dağılımındaki Değişme”, **TEK Tartışma Metinleri**, 2012/62, Ankara.
- Erkekoğlu, H., Z. Kılıçarslan ve H. Gökmar (2014), Kayseri İlinin Mobilya Sektörü Rekabet Gücü: Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük Endeksi, ERÜ İ.İ.B.F. Dergisi, s.44, ss.1-22.
- İlkay, M.S., M. Özdevecioğlu, F. Bilgili, E. Canıyılmaz, O. Gözbaşı, A. Aslan ve G. Delice (2014) Kayseri ve Sivas İlleri rekabet Gücü Analizi, ORAN Yayını, Kayseri.
- İmren, S. (1999), Kayseri 1. Organize Sanayi Bölgesi. Kayseri Sanayi Odası Dergisi, 37, 26-27, Kayseri
- Kayserikent, http://www.kayserikent.com/list/list.asp?ktgr_id=640: (Erişim: 03/02/2016)
- Köseoğlu A., R. Ulucak ve E. Erdem (2014), Teknolojik Değişim Sürecinde Kayseri İlinin Türkiye için Önemi, 3. Kayseri Ekonomisi Bildiriler Kitabı, Ed. Prof. Dr. Ekrem Erdem, Detay yayıncılık, Ankara, ss.285-304.
- Oran (2012), Kayseri Ekonomisi Dış Ticaret Analizi, ORAN Araştırma Yayını, Kayseri.

Şeker, M, A. Saldanlı ve H. Bektaş (2014), Kayseri Rekabet Endeksi: 2013-2014, Oran Yayını, Kayseri
TÜİK, Temel Ekonomik Göstergeler/Dış Ticaret Verileri (tüik.gov.tr)
TÜİK (2013), Seçilmiş Göstergelerle Kayseri, TÜİK Yayını, Ankara.

